

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a boríték*on egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

Az evangelizációról.

II. Illyés tévedése.

Ez a nagy héber próféta sok tekintetben példányképünk nekünk reformátusoknak.

Lángoló buzgalma, erős ítélkezése, az egy igaz Isten ügye felett való kétségbeesése, mind feltalálhatók az evangelizáció hőseinél és út-törőinél, a kik a külföldi német és angol vallásos életnek lehet kissé felületes szemlélete, a magyar protestantismus erőinek és jellemének kétségtelen félreismerése és saját élettapasztalatuk, lelki harczaik alapján, kétségbeejtő képet rajzolnak egyházunk felől s mint az orvos, a ki részint hogy eljárása érdemét ártatlanul ártatlanul növelje, részint hogy betegét az előírás megtartására bírja, jóakarattal nagyítja a bajt: a túlbuzgalom okozta exaltált állapotban, hogy az evangelizációt minél jobban indokolják, rémhíreket terjesztenek betegségünk felől s ez által megtévesztenek és elcsüggesztenek.

Azt mondják, hogy az evangelizációt épen az teszi szükségessé nálunk, hogy *magok a protestánsok közül is csak kevesen élnek az Isten kegyelme által és nem is táplálja őket a Krisztus irgalmasságának ereje.*¹

Csak formális és nem élő nálunk a hit, csak elvileg fogadjuk el az evangelium igazságait; *de nagyon prüszkölünk attól, midőn valaki a Krisztus evangéliomából kivonja a következtetéseket.*²

Általában csak protestálni szeretünk, de építeni nem. S míg a katolikusok *nem tudják*, mi *nem akarjuk* követni a Krisztust.

Legfeljebb csak amolyan félpogányok va-

gyunk, a kiknek *élő hite nincsen és a kik csak még névleg keresztyének*¹ stb.

Ily szomorú általános helyzetünk és ennél még vígasztalanabbak a papságon, kormányzókon és híveken jelentkező speciális körjelek.

Papjaink nem állanak hivatásuk magaslatán. Csak robotból predikálnak és legfeljebb csak zsinati kabátot varratnak maguknak.² Predikációjuk csak annyit ér, mint a szentelt vízzel való meghintés.³ Csak hivatalnokok, kik veszni hagyják a Krisztus örökségét. A közalap ügyénél is nagy mulasztás terheli őket, mert a helyett hogy az evangéliommal kezökben közelebb fértek volna a hívek szívéhez s megmagyarázták volna a szent célt s felhozták volna a külföldi serkentő példákat, a nyomorult norvég halászkörműről, kik a vademberek üdvösségével is törődnek; egyszerűen csak kivetették a járulékokat és azt mondták adó, viseljék, punktum.⁴ Lelki gondozásuk is semmi, csak a koporsónál gyógyítgatják a híveket.⁵

Az evangelizáció ügye összeköttetésbe kerül a lelkészek elleni támadásokkal.

A *Kis Tükör* mindjárt első folyamában kikél ellenök. Divatba jó azt fogni rájok, hogy hitetlenek, csak politizálnak és el engedik hódítatni híveiket; majd névleg is megbélyegezni őket, s legfeljebb csak az szolgál mentségükre, hogy nyomorban vannak és nagyrészők szegény s magukban különben sem képesek elvégezni az evangelizáció művét.

A *felsőbb hatóságokat* ez a körülmény sem védheti. A püspökök, esperesek jó egyházakban szolgálnak; a gondnokok és főgondnokok va-

¹ Hajnal I-ső évf. 2. sz.

² Prot. Egyh. és Isk. Lap 1893. 26. sz.

³ Hajnal I. évf. 2. sz.

⁴ Erdélyi Prot. Közl. 93. évf. 52. szám. Kenessey B.

⁵ Prot. Egyh. és Isk. Lap 93. év 25. sz. Kecskeméti.

¹ Hajnal 1895. 2. sz.

² U. o.

gyonos emberek. Az általános és részletes vádak, mint egyházkormányzókra természetesen ő rájuk esnek vissza, a kik *csak adminisztrálnak és agyonkormányoznak, alusznak és elaltatják az egyházakat*, a kik első sorban felelősök az egyház evangéliomellenes irányáért és kilátástalan állapotaért, a hitközönyért.

Nincsen is már a mi egyházunkban csak amolyan tömeghit, az *egyénnek* se protestáns öntudata, se keresztyéni élete többé. A papok nem keresik fel a híveket s nem hirdetik az evangéliumot a templom falain kívül a nép között, melynek soraiból a nélkül is kevesen vannak bevonva az egyházkormányzat, egyetemes papság munkájába.

Hinárba jutottunk... Az erkölcsi élet a legútálatosabb jelenségeket tárja elénk... Bűnök, szétzüllés mindenütt, a szekták legbuzgóbb és legistenesebb híveinket hódítják el tőlünk.

Vígasztalhatatlan kép az, a mit a lelkes evangelizátor-csapat Szabó Aladár, Kenessey, Kecskeméthy és a többi a magyar református egyházzól rajzol s a mit irataik és czikkeik nyomán, ha önkényesen és kiszakítva is az összefüggésből, de mégis azok szellemében összeállítani megpróbáltam. Szerencsére e rajz, ha szinte egyes esetek is szolgálhattak alapjául, a valóságban nem ilyen sötét. Az Illyés buzgalmű

evangelizátorok túlhajtása és jó célú ijegetőzései árnyékolták ily sötétre, a kik, midőn a jót akarják és erőszakolják, hamar kétségbeesnek és hamar ítéletet mondanak.

Nem is kell e szigorú ítélkezést, a milyenhez hasonlók egyházi beszédeinkben is gyakran előfordulnak s melyekben Illyés őrzöngése, túlzása s nagy busulása zeng felénk, törvényszéki értelemben és valami túlságos szigorúan venni.

Nem is az a célja e közleménynek, melyre inkább kihíva, mint jó kedvemből vállalkoztam. Távol van tőlem e közhelyekért az evangelizáció hőseit halálra keresni s őket, a mit pedig az ügy diadalára nézve immár önmaguk is szükségesnek tartanak, megáldozni és mártírságra juttatni.

Csak egyszerűen felvilágosítani szeretnénk őket s a mi egyet jelent: tiltakozni akarunk vádjaik ellen és azok betűszerinti tartalma ellen.

Azt is csak azért, mert míg e vádak egyfelől lényegileg igaztalanok, addig másfelől úgy a népnél, mint az evangéliomi szövetség felvilágosított tagjainál is a legkönnyebben megragadnak s a köztudatba átalmenve, magát az igazi evangelizáció ügyét is veszélyeztetnénk.

Sőt tovább megyünk.

Őszintén beismerjük mi is, hogy bajaink vannak s hogy egyházunk helyzete válságos és nehéz.

❖ TÁRCZA. ❖

É n e k.

Magasztaljuk nagy nevedet
Örök Isten! jó Atyánk!
Te teremtél földet, mennyet,
Mely múltó s örök hazánk.
Mégmérhetlen bölcsességed,
Adományod ama lélek,
Mely hozzád emelkedik,
Zsámolyodhoz felsegít.

Virágkelyhén harmatcseppben,
Zöldelő falombokon,
Szellőben, mely lassan lebben,
Zengő madárdalokon,
Ég legében, föld rögében,
Kies völgyön, magas bércezen:
Ott tündököl hatalmad,
S imádásodra ragad.

Oh fogadd el szent Istenünk!
Hogy ha szívünk hozzád száll.
A midőn imát rebegünk,
S lelkünk áldásodra vár:
Add meg mit a rebegő ajk
Esdve kér s mit a szív óhajt,
Jézusnak érdeméért,
Ki fizetett értünk bért.

Im lerakjuk bűniünk terhét:
Fogadást tesszünk neked
Ezután az erény lesz vért,
Hogy éljünk szent életet.
Légy mellettiünk Szent lelkeddel!
Ha ellenünk a bűn kél fel,
Hogy győzelmet arassunk,
Megküzdve híven harczunk.

Mig e föld térein bolygunk,
Küldd áldásod harmatát:
S ha feltárul égi honunk,
S porsátorunk sirba szállt:
Lelküünk nyerjen idvességet;
Színről-színre lássunk léged!
Ott örök boldogságot
Adjon nekünk jóságod.

Dombi Lajos.

A hertelendyfalvai csángók multja és jelene.*

Hogy voltunk, hogy jöttünk és hogy találjuk magunkat? E kérdésekre akarok lehető tárgyilagossággal feleletet adni.

Mint jövevények a magyar Izráelben, ha visszagondolunk a keserű multra: az isteni gondviselés iránt önkénytelenül is hálára nyilnak ajkaink. Mert az Ur nagyságos dolgot cselekedett velünk, s azt a prófétai víziót mutatta, a mit hajdan Ezékiel látott.

* Tomka Károly hertelendyfalvi ev. ref. lelkésznek Nagy-Beeskereken tartott felolvasásából.

Csakhogya szerintünk e bajok nem az általános megromlásban, a mely egy egészen új krisztianizációt tenne szükségessé; hanem a természetes fejlesztés elhanyagolásában állanak.

Elfelejtkeztünk arról a nagy alapelvről: *ecclesia semper se reformari debet*, s nem kerestük meg az idők változásával egyházunk számára a lehető legtokéletesebb formát s egymást követő zsinatjaink lázas igyekezete daczára, anyagi szervezésünk, kormányzati viszonyaink sok égető kérdése, mindedig megoldatlanul maradt. A benső fejlesztés tekintetében is sokkal adósok vagyunk; részint a miatt, hogy a külső polgári társadalom sok, régen tisztán egyházi feladatot magára vállalt által; részint a miatt, hogy a korszellem több ponton elibünk került s az evangéliom világa szűkebb körre szorult.

Ugy jártunk, mint a bernáthegeyi barátok, az emberi fejlődés folyama többé nem a mi templomainkon keresztül ömlik által, ha szinte szennyét egész a mi küszöbeinkhez hordja is.

De templomaink ma is azok, a mik régen voltak, az egy igaz Istennek házai, a hol a megváltás tiszta, örök evangélioma hirdettetik, az üdvösség és tokéletesség útja mutogattatik.

Régen ez úton csak a szegénység, a betegség, a tudatlanság és hatalom bűnei állottak előnkbe.

Síri csend volt ködös levegővel, a szétszórt csontok mezején. Életjel nem látszott sehol. Csak a hollók károgaása s a duvadak üvöltése — az embervásárló ágensek s az uzsorások operációja — hallatta rémesen magát. Ilyen állapotban találtam én, 1878. tavaszán, a bukovinai magyar községeket, kiváltképen Andrásfalvát. Hol a már elszaporodott és szűk térre szorult lakosságot fősvényen táplálta a föld, melyből sok egy talpalatnyit se birt, s az már nagy gazdaszámba ment, a ki négy holdnak ura volt.

Kénytelenek voltak tehát Moldvába járnai nap-számba, sőt még orosz területekre is. Rongyokba, oláh szabású szokmányokba, mentávákba takargatták be árva testüket. Rendes eledelük málékényér penészes turóval. A rozskenyér kalács helyett csak ünnepeken szerepelt. Italuk a puszták iszapos állóvize volt. Sátoros ünnepek után, a mikre előkerültek, újra visszamentek a még hátralevő napszámokat ledolgozni. Aztán a mi legtöbb gyötrelmet okozott nekik, a nyereszkeskedő ágensek, uzsorások, bezirkerek szedték el az oroszlánrészt, ily keserves keresetükből is.

És ez a nép mégis meg tudta fizetni egyházi, községi és a császári adóját. Föntartotta magát és családját. Még pedig oly szívós természettel, hogy vallását és nemzetiségét százéves rabságában is megőrizte, s Andrásfalván egy önálló anyaegyházat alkotott, melynek én voltam a hetedik lelkipásztora s mondhatom, oly parochián, — jóllehet csak fából készült — hogy hozzá hasonló és jobban fölszerelt fundus kettő sincs Torontál-vármegegyében.

Ma a tudomány, az erkölcsstelenség, a fényűzés, a munkátlanság, a modern társadalom bűnei is ostromolnak.

Ezután már ezek ellen is rendszeresen kell küzdenünk. De nemcsak tisztán egyházi téren; itt legfeljebb csak az eszmény keretjeit s a társadalmi és állami fejlődés mintáit állíthatjuk fel csupán. A tulajdonképeni küzdelem szintere az élet, a polgári társadalom, melynek medrébe a mi egyházi életünk és működésünk habjai is által folynak s a hol mi nem csinálhatunk sem elszigetelt területeket, sem mesterséges elgátolásokat, sem valami ábrándos keresztyéni theokracziát.

És itt van a munka tere magának az evangelizáczióknak is, melynek létjogosultságát *úgy egyházainkban az eszmény kitűzése és megteremtésére nézve, mint a társadalomban annak megvalósítására és elérésére nézve* nem vonja kétségbe közülünk senki. De aztán ez evangelizációt tisztán a református egyház romlásával és bajaival se okolja meg senki.

Ne mondják azt, hogy az evangéliomtól elfordultunk, hogy keresztyénségünk pusztán csak névleges, hogy papjaink csak robotból predikálnak, hogy híveinknek se hite, se keresztyéni élete többé.

Negyedfélszázados multunk alatt fényesen lobogott szíveinkben és oltárainkon az evan-

Igaz, hogy e részben sokat és legtöbbet köszönhetek Biró Mózes lelkipásztoruknak, a ki a paplak háttérét viruló árnyas ligetté, egy párját ritkító szép gyümölcsöskertté varázsolta, a templom udvarát pedig válogatott fajú szőlőkkel koszorúzta. Nemkülönben Kovács Sándor — jelenleg lelei lelkész — erélyes működésének, a ki élő, munkás hitre ébresztgette a mélyen alvókat s ott, a hol úgyszólván mag is alig termett, egyházi magtárt alkotott.

Áldástenyésztő volt az ő működésük, de a kiknek szép alkotásait — a szőlőkertet és magtárt — fájdalom, én már lerontva és elpusztítva találtam. S azt soha se hittem volna egy kifosztott, elcsigázott, hontalan bujdosó néptől, hogy még így is képes legyen az egyházát fentartani, ha közvetlen tapasztalataim meg nem győznek vala.

Eltékintve a zsarolásoktól, miket a biráján kezdve egész a beamterekig végbevitték rajta, hányszor volt ez a nép még azon kívül is a jézsuita rend kísértésének kitéve, s a kebelében fészkelő hamis sáfároknak marta lékul esve! Mutatják az andrásfalvi jegyzőkönyvek, naplók, számadások. De mutatják másrészt azt, hogy minden erkölcsi nyavalyája mellett — a mi kívülről ragadt rá s nem tartozik a természetére — Istenfő nép a csángó. Hát az Isten meg is elégette külföldi szenvedéseit és a tömlőibe szedte sűrűn hullatott könyeit. Megnyitotta koporsóink zárait s kihozott az atyáink földére.

Hogy történt ez, hogy jöttünk tehát ki? ez a rész képezi a csángó exodust.

geliom világa. Az üldözések viharai és lángjai örvényeltek körül és meg tudtuk tartani hitünket, magunkat és még másokat.

A nemzet nyelvét a mi templomaink őrizték s a nemzet szabadságát a mi karjaink oltalmazták. Nincs szükség nálunk új keresztyénségre, csak a régi folytatására.

Az evangeliom nem valami Edison-féle mesés felfedezés, nem egy véletlenül feltárt afrikai arany mező nálunk, hanem régi féltett kincsünk, követett életelvünk és szent örökségünk.

S ha némely tudósaink a szabad vizsgálódás folyamán el is tértek tőle és igazságait, kétségbe vonták, mint azt a pesti theologia és a Szóts által siratott Protestáns-egyletbeliek is tették; nem követte őket a nép, melyre e tudósok semmi hatással nem lehettek s mely egyszerűségében folyvást hívó maradt. És hívó még ma is. Ha nem az volna, nem járna templomainkba s nem tudulna az Ur asztalához. Nem emelné a nagy és egyenlőtlenül elosztott egyházi terheket (csak e kerületben 800,000 frtot) s nem hozná meg évenként tekintélyes önkéntes adományát (csak e kerületben több mint 100,000 forintot!). Tiszteletet e népnek, mely a bűnt és romlottságot ma is az evangeliom mértévével méri, ha szinte maga sem ment gyarlóságoktól és bűnöktől s melynek legnagyobb része becsületos,

vallásos, munkás, egyszerű életével az újjászületés nyugodt, derült s boldogító hatását mutatja, az újjászületés konvulsiói és vajadásai nélkül.

E nép miatt még a külföldi magas példák mellett sem pirulhatunk.

De papjainkért sincs szégyenkezni ok.

Szegények, nem az életre vannak nevelve, nem jól vannak elhelyezve és nem jól vannak javadalmazva; de még ma is ők tartják össze a híveket.

Nincsenek közöttök talán egy egész kornak setétségét bevilágító tudósok, de még az evangeliom hirdetésére nézve is képzetebbek, mint a régiek. Máglyákra se hurcoltatnak többé, de égnek a mindennapi élet ezer szenvedéseiben. S hogy hitők is van, s hogy a Krisztus szent ügyéért mindent tenni készek: semmivel sem mutatták meg jobban, mint azzal, hogy az evangelizátoroknak is hitték és az első szóra hozzájuk csatlakoztak.

Nem az egyetemes papság hiánya, nem lelkészeink a mi betegségünk, hanem az, hogy ha kidőlnek, más nem áll helyökbe.

Nem az a mi bajunk, hogy nem hirdetnék az evangeliom, hanem az, hogy ma-holnap nem lesz, a ki hirdesse.

Nem; az evangelizátorok vészkiáltásai csak

Nagyon természetes, hogy mint a lélek a testben, az Isten eszközök által munkálkodik a világban. És mindenkor bölcsen választja meg eszközeit. Mi lett volna mi belőlünk egy Faraó előtt? S hála a sorsunkat intéző Gondviselésnek, hogy megáldotta népünket egy kegyes uralkodóval, a ki felismerte még az idegen földön is leghívebb alattvalóit. Megáldotta az őseink vérével szentelt hazával s e szent hazában ezzel a nemes vármelegével, mely a legtöbbször lakosokkal terhelve is, kötelékébe fogadott. Megáldotta különösen egy magyar Mózessel, a ki a székely magyarok jajkiáltásait — ezt a pataksírást a tenger moraja között — még a távolból is meghallotta. Járatlan útunkat egyengeti, egész a király szívéig! S a száz évig csukva tartott ajtókat előttünk egy szavával kinyitotta.

Ez a férfiú — mint országszerte tudjuk — az akkori miniszterelnök: Tisza Kálmán volt.

Nem akarták biz ezt hinni. Mesének, asszonyos beszédnek, bolondításnak tartották. De jött a hír, jött a levél „nagy Magyarországból“. Angyali üzenet volt ez minékünk az égből. Egy fényes reveláció, mely abban kulminált, hogy csakugyan megérkezett közénk is a szabadító; a „csángók hercege“ Odescalchi, két ifjú adjutánsával: Szádeczky és Benedekkel. S ünnepi fényt hozott a szívekbe, dicsőséget a községbe, életet és feltámadást az egész Bukovinába. „A vakok láttak, a sánták jártak és a siketek hallottak. A betegek meggyógyultak, a halottak feltámadtak“ — s a szegény hontalanoknak a „haza“ prédikáltatott. „Eredj haza és jól teszek veled“ visszhangzott lelkünkben az Ur szava.

S a kik hátramaradtak is, alig várták, hogy meginduljanak. Azt ugyan ők sem örömet hallották, hogy „jönnek-mennek a csángók!“ De miután hátuk mögött a tűz, előttük meg az áradat vala: hát inkább az áradatba vetették magukat. S éjjel-nappal ostromoltak: „jön-e már a gőzös?“ Jöhettek a letiltó levelek, hogy „nincs föld, maradjunk vissza“ — ha rést nyitottak a gáton, tessék az árnak útját állani. Nem akarom saját szereplésemmel terhelni a nagyrabecsült figyelmet. De azt nem hallgathatom el, hogy én a letiltó leveleket összehorogtatva, tisztelettel félre tettem. És csak az kellett volna még, hogy felolvassam áperté! „Gefährlich ist den Leu zu wecken“. . . . Megindultam tehát én is azokkal, a kiknek minden vagyunkájuk mások kezén volt már; a kik a szó igaz értelmében az utcára voltak szórva, mihelyt a kedvező óra nekünk is megkondult.

A templomnak szerény tornyocskája mereven nézett utánunk. Búcsút hiában sírt a kis harang. Neki is fájt, hogy velünk nem jöhet. S mint mikor az anyamadár megérezve a távolból fenyegető vihart, siet az övéit szárnyai alá gyűjteni és meleg fészkebe gondosan elhelyeztetni: hasonló anyamadár volt mi reánk nézve is a magyar nemzet nagy lelke. Főleg amint megnyitlak előttünk, a székely főváros — Maros-Vásárhely — kapui, és a polgármester egy bizottság élén, nyájas üdvözlettel fogadta karavánunkat. S mintha legalább is fél Ázsia jött volna utánunk: a Rákóczy indulója kísért az ősfalak közé. A legutolsó csángó is átérezte a költővel:

„Egyszer ember csak a magyar, mikor a
Fülét, szívet megtölti a muzsika.

rémlátás és képzelődés. Vádjaik csak túlbuzgó-ság és öngyilkosság.

Mind a kettő: csak Illyés kétségbeesése és Illyés tévedése. Pedig mi, a természetes fejlődés útját követve, még drasztikusabb szerek nélkül is könnyen meggyógyulhatunk. Pedig, ha szinte a modern társadalom bűnei köztünk is eláradtanak, még mindig vannak köztünk sok ezer lelkek, a kik nem hajtottak térdet a bálványok előtt.

Ferencsy Gyula.

A jövő árnyéka.

Azok a tudósítások, melyek politikai lapjainkban nap-nap mellett világot látnak, s urbi et orbi hirdetik, hogy itt és amott ennyi és annyi ember lett baptistává, nazarénussá, felekezetnélkülivé, bár a jobban informált tudósítóktól legtöbbször kikorigáltatnak, a mikor a szép kerek számokból az 50, 100 és 200-ból elesik egy-két 0, még is azt mutatják, hogy bizony ezek előfordulnak, még pedig fájdalom! elég gyakran.

E komolyabb dolgok iránt indifferens közönség keresztül fut e tudósításokon, s nincs reá valami különösebb hatással. De a vallás és egyház iránt melegen érezők szívét komoly aggodalom fogja el e szomorú jelenségeken s különösen mi lelkipásztorok talán nagyon is sötét szemüvegen kezdjük nézni, — az ilyen dolgok miatt — a jövőt.

Ezt árulják el egyházi lapjaink, melyekben se hossza se vége a legdesperatusabb hangu czikkeknak, a melyekről bizonyára nem lehet tagadni, hogy ádó

hatásuak a munkára hivatott, de szunyadozásban élők felébresztésére, de elkésérítők és lehangolók a bajoktól könnyen megijedők s hitben nem elég erőseknek.

Azok a keserű feljajdulások pedig, melyek már a végítélet harsonájaként szólnak, csakugyan nem tudom valók e másra, mint ellenségeink gyönyörködtetésére.

Hiszen egyházi lapjaink magok panaszozzák, hogy egyedüli olvasóik mi papok vagyunk. És hát közülünk ki ne ismerné a veszedelmeket?! Valóban sokszor úgy veszi ki magát a panasz, mintha csak rémitgetni akarnók vele magunkat. Szükségtelen ezekből ilyen sok. A piros bársony fauteuillekig, s a társadalom szíveig, a hol sok bajainkon segíteni tudnának, úgy sem jutnak el ezek az uton. A jövő munkásai, a kiket most magunkhoz akarunk édesgetni, olvassák majd meg, s elijednek tőle.

És míg égető sebeink egész özönét tárjuk fel önmagunk előtt, addig alig vagyunk képesek egy-egy olyan gyógyszerre mutatni, a mely egyszerű és elmaradhatatlan sikerű.

A hitélet emelése, s az egyháziasság fejlesztése az egyetlen házi és ingyenes gyógyszer, a mit ajánlani tudunk, a többiek mind pénzt igényelnek, pedig tudvalevőleg ennek vagyunk a legnagyobb hijjával. De hát az ingyenes orvosságok is olyan, nem a mi népünk vérmérsékletéhez való módon czéloztatnak nyujtatni, hogy míg velők eredményhez jutunk, elveszítjük a réven azt a mit a vámon *eselleget* nyerhetünk.

Mi bajaink összes forrását a szegénységben, s hiveink túl terhelésében keressük. Nem merném feltétlenül bizonyítani.

Hiszen felekezetnélküliséget, baptismust és nazarénismust nem Ugocsából, Máramarosból, Beregből, Tornából s Erdélyből jeleznek a hírek, hanem Békésből, Csongrádból, Bácsból, Pestmegyéből, a hol bizony nem roskadoznak a nagy egyházi adó alatt. Megengedem én,

Könnybe lábbad a két szeme ilyenkor,
Eszébe jut a siralmas hajdankor.
És mikor már kibusultuk magunkat,
Mégfeszítjük erőnket és karunkat.
Akkor aztán bizni kezdünk magunkba,
Hogy telik még mi tőlünk is nagy munka.
Hogy kivirít még a magyar nép fája,
S lombjait majd isten, ember csodálja."

S ime, azóta se volt egy boldog óránk!
Miért, hogy lehet ez, mi az oka annak,
Hogy Gileádban is ily panaszok vannak?!

Hát e kényes kérdés gordiuszi csomójához, nem a referádák nagysándori kardja, hanem az ügyek közvetlen megvizsgálása szükséges.

Miért? Mert a magas kormány örök hálánkra méltó nemes intenczióinak azok az operációk semmiképp se feleltek meg, a miket a beteg testen a hozzá küldött doktorok végbe vittek. És nem is felelnek meg. Mert nem a betegséget gyógyították, hanem csak is azon segítettek, annak javára dolgoztak, a ki a betegséget okozta. A helyett, hogy a beteg test üterére tapintottak volna: épen attól vették az információt, annál vélték feltalálni a bajnak diagnózisát, a ki azt előidézte. Ütötték, verték a vasat, kalapálták minduntalan, de a szeg fejére soha nem találtak. S e szerint annyira agyon operálták, hogy erkölcsileg még ma is jobban hasonlít községünk a Lázár koporsójához, mint egy virágzó községhez.

Már maga az hogy népünket, melynek saját papja és önálló egyháza volt, az anyaegyháznak testétől elszakítani és leányegyházzá akarták erőszakolni: sértette

a székely büszkeséget. És ez a kísérlet — akaratlanul bár — csak is annak a malmára hajtotta a vizet, a ki eleitől fogva úgy viseli magát, mint a kigyó a paradicsomban.

Aztán az, hogy a mit a kormánybiztosok rendelték és kimutattak, azt a községházán „mind visszacsinálták!”

Legfájóbban esik nekik mind e mai napig, hogy midőn az idegen földön is önálló községgel birtak, itthon tudtuk s akaratjuk nélkül, egy szerb falu szekerének saroglyájához kötötték, nagy községből kis községgé tették. Még is oly terhet viselnek s még nagyobb mint némely nagy község.

S munkáikért az idegen földön messziről is keresettek voltak, itthon még is az a hírük, hogy részegesek és lusták. Az igaz, hogy erre vannak a kik rászolgálnak. De ha van salakja még az aranyak is, pálczát törhetünk-e az egész nép fölött, egyes elzüllöttek miatt? Főleg ha minél olcsóbban mérjük nekik a keserű vizet. Nagyon is munkás, élelmes, igyekező nép a csángó. Mig Moldvából hátán vitte haza egész évi keresetét: itthon buzagarmadája, kocsija, lovai és szarvasmarhái vannak. S posztó ruhába öltözve, ránczos csizmát visel az is, a ki egy évtized előtt, két hatossal és mezitláb jött be az országba.

De mi haszna, ha a községházán egyfelől a rettenetes adóval ijesztik, — „ha nem mégy most nappal, míg van mivel, hát elmégy majd éjjel, szökve mint az ujjam” — másfelől Bulgáriába, vagy Máramarosba csalják. A mult tavasszal is elriasztatott hat család. És az ősszel három visszament Bukovinába. Egyiknek a házat, földjét

hogy ezeket a fizetni nem akarás, ez általános magyar tulajdonság készíti ki egyházokból, bár érthetetlen előttem, hogy az ott reájok várakozó nagyobb terheket rendesen szívesen viselik. Concedálok még azt is, hogy lelki szükség viszi és hajtja talán őket, ámbar ezt sok százaknál csak egyben-egyben vélem feltalálni, noha az a praedikatio, mit a legtöbb egyház ad hallgatóinak, bár ezt elég bőven nyújtja legyen a legszebb és legjobban tanító, még is kevés a lelki éhség lecsillapítására, De hát a 20—30 ezer lelket számláló gyülekezet 1—2 papja ennél többet alig tehet, mert ha időnként az egyház nehéz, de dicső történeti multjáról s szent vallásunk igazságairól akként ismertetné meg hallgatóit, a mint azt a szószékből nem teheti, bizonyosan több volna szívében az áldozatkészség és hit, mert a személyes érülködés mindig biztosabb eredményű, mint a szónoklat sikere.

De hát én ezen bajokat nem egyedül vallási és egyházi hidegségből vagy közönyből eredetteknek tartom. Más bajok vannak azon vidéken s érettek nem egyedül vallás és egyház felelősek, de az egyház, mert érdekeit érinti, még is szívesen siet orvoslásokra, s mivel nem is titokban tenyészik, mert a futkározó atyafiak megjelenését rendesen tudatja a hír, bizonyára minden lelkész meg teszi ez irányban a mit tehet.

Ezeket én nem is azért mondtam el, mintha nem tudnám, hogy már számtalanszor el voltak mondva, vagy hogy én valami olyan módot találtam fel, melyről azt reklamirozhatnám: nincs többé nazarénizmus, hanem azért, hogy figyelmeztessem lelkész társaimat, hogy ha már panaszkodunk, ne mindig azokról panaszkodjunk, a melyek már sokszor elmondattak, hanem vessük figyelmünket azon bajokra, a melyek egészen újjak, s a melyeket talán még csirájában el lehet folytatni, s melyhez nem kell más, mint kötelességteljesítés.

a tótajku bíró, másikat egy németajku községi esküdt vette meg. Mert hát itt szabad a vásár, a magyarság rovására. Az idegen elemekből nagy hü-hóval gyűrjük a magyart a született s tösgyökeres magyarokat pedig pusztulni és veszni hagyjuk. Mily keserű szatirája az ősapák ezeréves honfoglalásának!

S midőn e borús érzések és fájdalom elöl, népünk az Isten házába óhajtana menekülni: a magyar állami iskola — mely nekünk Istenháza is — oly botrányoknak színhelye, hogy a tettes ellen, a nép és az egyház által kért és követelt vizsgálat már kétszer is meg volt ejtve még az elmúlt nyáron s a mai napig sincs semmi eredménye.

Ma már hat tanerőt működtet a „község“ — nagy garral mutatva, hogy mily lelkes tanügy barát — és a hat tanerő között: református egy sincs. Daczára, hogy kerek számmal 500 német, 700 tót s ezer magyar lélek lakik e községben, ezer református magyar lélek nyugalomára és boldogságára semmi tekintet nincs, Igérve volt, még nincs!

Azt hiszem, a kiknek ügyét az atyai kormány nemzeti ügynek tekinti, azokat a nemes vármegye sem hagyja a fönt leirt állapotban. Hiszen sehol az országban nincs nagyobb szükségünk egy erős magyar egyházra, mint épen az Al-Dunánál. S tekintettel azon körülményre, hogy ez a nép tizenkét év óta már harmadszor építkezik. Előbb csak kunyhókban, aztán faházakban lakott. Ezek tíz év alatt megrothadva, leomolva, most vert falakból építi négy-ötszáz frtba kerülő hajlékát. És tíz holdnyi földcskéjét, melyhez évről-évre csak

Hiszen e bajok oly rémös árnyat vetnek a jövő felé, melytől lehetetlen meg nem ijedni, még a kiben legerősebb is a hit.

Én a baj orvoslására gyógyszerert is ajánlok, mely csak egy kis fáradságba kerül és sikerrel kecsegtet.

Vegye kezébe, a kinek alkalma van és nem restelli az országos „statistici“ hivatal havi közlönyét. Olvassa meg ott, hogy az országban a legközelebbi egy hónap alatt 451 olyan vegyes házasság kötött, a hol egyházunk a róm. cath. vallással szemközt érdekelve van. E házasságok közül 125 esetben adatott reversalis, 33 esetben egyházunk javára, 92 esetben kárára.

Mikor ezekről tudomást vettem, rögtön feltettem magamban, hogy én is a panaszok közé állok, melyet pedig fentebb részben kárhoztattam. De lelkész-társaim egy részének kezébe sem kerülve e füzet, nem is sejtik, hogy miféle bajok fenyegetnek nem is annyira minket, hanem utódainkat.

Egy hó alatt 92 család leendő gyermekeitől megfosztatni olyan dolog, melynél alig lehet komolyabb aggodalmunk. Így nem hódít egyetlen secta s egyetlen nemzetiség sem. Ilyenfélét ugyan gondolhattunk, de ekkorra veszedelmet aligha sejtettünk.

Én az új törvények első pillanatában szakítottam a reám zudulható proselyta hajhászás támadásával Egyházam szolgálatára tettem esküt s nem törődöm azzal, ha valaki nem tart tulhajtottan liberálisnak. Mert az itt kötött házasságok 45—55%-je rendszerint vegyes nem csak vallásfelekezet, hanem nemzetiségi tekintetben is. Én e párokat, a mint eljegyzésök tudomásomra jut, magam elé hivatom s felhasználva egyszer a vallási, a máskor a nemzetiségi argumentumokat, kapacitálom arra, hogy gyermekeiket vallásunkban neveljék, a legtöbb esetben előre megpuhítván az utat, egyes befolyásos egyháztagjaim által.

fertályonként juthatott: ma sem kapta ki egészen, tekintettel mind ezekre, hiszem azt is, miszerint a nemes vármegyének, főleg itt az Al-Dunánál nem kis díszere válnék az, ha a magas kormány. mint a gondviselés keze, módot adna, hogy a magyarok Istene, száz évi rabságból haza hozott fiait is házába fogadja.

Legyen tehát, a minek lennie kell.

Legyen a moldvai járom összetörésének győzedelmi jele, Ében-Haézere, az a millenáris templom, a mely mindeddig fájdalom csak papiroson van. S emlékeztesse a vándort, hogy mióta a hét vezér diadalzástól végig lobogtak e hazán, s

„Nagy Duna mellékét ellepték gyenge fiakkal
S hókeblü deli hölgyekkel diadalmas apáink;
S a bús esendbe merült országok pusztá határit
Napkelet ifjainak dobogó paripái tiporták.“

Mióta ez őstörténet panorámája elmerült, — ha szabad a kicsinyeket nagyokhoz hasonlítani — a csángótelepítés volt a második honfoglalás.

Hajh de, párhuzamot vonva e kettő közt, reszket a tenta kezében! Őseink bejöttek ide, mint a puszták királyai. És mi bejöttünk ezer év után, mint a népek Lázárjai. Őseink az idegenek közt is megalkották ezt a dicső hazát. Mi a testvéreink közt is alig tudunk benne helytállani. Őseink meghaltak dicsőséges kimulással. De a kegyelem Istene épen az erőtlenségben dicsőíté meg önmagát. Legyen meg nekünk ez a szent hitünk!

S mi lett az eredmény?! A múlt évben városunkban adott 11 reversalis közzül 2 esett kárunkra, s 9 előnyünkre.

Alig képzelek más utat a hasonló siker biztosítására.

Félre hát az olyan nagylelkűséggel, mely lelkiismereti kényszert lát jogai megvédésében.

Nem az akar ez eljárás lenni, mert ennek én sem volnék barátja. Ez jogos önvédelem, mely ha odáig megy is, hogy a másét nem akarva, a magáét sem engedi, már az is haszon.

De hát az a tekintélyes numerus, melyet a hivatalos statistica mutat, azt bizonyítja, hogy a velünk szemközt állók nem elégesznek meg a magokéval, s nekik több kell.

Elnézhetjük ezt mi! Azt hiszem nem. Itt az ideje, hogy észre vegye minden lelkész, melynek hívei, más vallásfelekezetekkel összeházasodnak, hogy a házasságkötést megelőzőleg nekie egyháza iránti kötelességei vannak, melyet elmulasztani, legenyhébben szólva is: kötelesség mulasztás.

Jó lessz hát vigyázni és tenni, hogy a jövő árnya ne legyen tulságosan sötét!

Kárpáti

TANÜGY.

Lemondjunk-é?

Erős hullámvás játékaik mindenütt! Gondolkozó fők nyilvánosságra hozzák tépelődéseiket! Keresik a kivezető utakat, latolgtatják az orvosszereket, hogy erősítsék ev. ref. egyházunk omladozó falait, galvanizálják tespedő erejét, felébresszék szunynyadozó hitéletét s nagyobb nyilatkozásra késztessek erkölcsi önértét!

Míg egyik oldalon kísért a divatossá vált „evangelizáció” s e „műfajnak” beteges „váladékai” elszomorító jelenségeket tárnak szemünk elé a „Hajnal” bágyadt sugarában s a „Keresztyén” megromlott „hit izlésében”, valamint a baptizmus, nazarénizmus halálos betegségében; addig a más oldalon — praktikus és tiszteletreméltó férfiak — mind szűkebb térre kívánják szorítani kálvinista egyházunk erő kifejtését s úgy próbálják anyagilag megerősíteni helyzetét, hogy az ősi nagy latifundium egy jó részét „eladják”, s az így befolyó összeget a megmaradt résznél beruházásra s a belterjesebb életműködés fokozására fordítgatják.

Hát bizony ez mind szép dolog. Ime a sok ránc szakadt baj megtermette az idők profétáit, kik nem csak jajgatnak, jövendölgetnek, hanem tanácsolnak is, és ajánlják a jónál jobb mentő eszközöket. Ennekem gyönyörűséggel telik el szívem, ha a gondolkozó és tanácsadók seregén végig tekintek, mert látom legalább az élet felcsillanását a sokáig tartott álomzibbadság fölengedését; hiszen a ki gondolkodik, beszél: az él.

Más kérdés azonban, hogy lelkem gyönyörűsége tartós lehet-é?

Hallom az életvásár zsviváját, tapasztalom a jószándékot, vizsgálgom a modern építési terveket, hallom az oltár őreinek kiáltásait, és látom a sporadikusan előtűnő kísérleteket s mindezeketől a komolyságot elvitatni nem tudom, a buzgóságot eltagadni nem bírom: s mégis-mégis kevés vigasztalást meríthetek belőlök; hiszen egy olyan tervet sehol sem látok, olyan magasabb szín-

vonalu akciót nem tapasztalok, mely az egyetemest átfogva, a nagy magyar egyház általános érdekeiért, jövőjeért küzdve a belső és külső ujjászületésnek, megerősödésnek csiráját hordaná méhében.

A gondolkozókat és buzgókat ezért vád nem érheti, felelősség nem terhelheti; hiszen ők kötelességüket megteszik, érveiket, tapasztalataikat összegezik s mint közkinccset időnként nyilvánosságra hozzák.

A munkások megvannak, dolgoznak; de hiányzik a vezető és alkotó erő, mely szilárd alapon rakná össze a meglevő anyagokat.

Megszületik-é ez a közel jövőben? nem tudom, de azt érzem, hogy e születéshez elérkezett az idő teljessége.

Addig azonban, míg ez bekövetkeznék, nekünk a lemondást hangoztatnunk helytelen, a jogok feletti alkuváshoz kezűnket előre nyujtanunk nem szabad.

Egyházunk épületét úgy, a mint most kezűnk alatt van, kell áttekintenünk; újraépítésében, vagy megerősítése nagy munkájában az alapról eltérnünk nem szabad, hanem minden tényezőt tekintetbe véve, kell nekünk jövőnket biztosítanunk.

Az iskolák ma is az egyház testéhez tartoznak, állami szempontok ostromolják ugyan, a modern fejlődés igényei a pusztá elv fentartásáért, a jog megőrzéséért nagy terhet raknak vállainkra; de ki mondja, hogy e teterheken könnyíteni nem lehet? vagy hogy e terhek könnyítéseért folytonos jogcsorbításoknak adjunk helyt hazánkban?

Az iskolák s ezek közt a népiskolák első rendű munkát teljesítenek az állam üdvéért; s magát a magyar állam megerősödését, a nemzeti szellem ápolását, fejlesztését tekintve: a reform. iskolák mindig első helyen állanak, kifogás alá még csak gondolatban sem eshetnek; s mégis, valahányszor állami segítségről van szó, mindannyiszor egy kalap alá vesznek bennünket a fészkelődő nemzetiségekkel s nem találják módját annak, hogy szétszórtan működő szegény iskoláinkat jogcsorbítás nélkül is segélyben részesítsék.

Most már e tekintetben a végső határhoz jutottunk. Egyházunk oszlopemberei nem hunyhatnak tovább szemet a történeendőkre felett. Az ő bölcseségökre, egyházas érzületökre appellálunk, mert ők, ha keresik, meg is találják módját annak, hogy iskolajogunk ne csak névleg, de tényleg is ervényben maradjon s autonomiánk megromgált sánczai végkép le ne romboltassanak.

Hogy lesz-é, és mikor egy teljesen keresztülvitt államosítás? nem tudjuk, s én, mint már mondám, a monopoliumtól itt is irtózom, de annyit tudunk, hogy a jelen viszonyok közt iskoláinkról le nem mondhatunk, ilyen vivisectiót magunkon végre nem hajthatunk.

A ki azt mondja: „Ma iskoláinkról minden veszély nélkül lemondhatunk”; az, — elismerem, elvi meggyőződését hangoztatja — a ránc háramló terheket mérlegeli csupán s a jövő felett töprengve, kétségbeesésében nyilatkozik így s nem veszi fontolóra, mi következik ezután? mit teszünk az eldobott iskolák helyébe, midőn szemben velünk más felekezetek iskolái épségben fentmaradnak?

Igy csakugyan nem lehet megépíteni ezt a mi magyar egyházunkat.

Szegény kálvinista egyház! Szegény autonomia! ide jutottál, hogy saját fiaid nyesegetik le rólad könnyű szívvvel még meglevő ép tagjaidat, hogy egyik tagnak megtakarított életéből ideig-óráig fentartsák a másikat! Hol van az erős akarat, a mit csak nem rég is úgy hívtak — nemesebb irányban értelmezve — „kálvinista

* Bocsanat e kikényszerített „szókincsekért.”

nyakasság"? Hol a kitartás, az áldozatkészség, mely a semmiből épített falakat? Eltűntek! Elmultak mind!

De hát úgy van az. A rosszból jó nem származik soha! Ha mi elhagytuk a békekötések alapját, (ezért már még ki is nevetnek sokan) ha a jogainkat biztosító alaptörvények felett nem bánom módra eltekintettünk: akkor lejtőre jutottunk, melyen valahol megállani, erősebb akarat kívánatik a miénkénél. Ezen a lejtőn már odáig értünk, hogy az egyház „édes gyermekét” kidobjuk az ablakon.

Ime, a jelek hiába mutatkoznak. Hasztalan látjuk, tapasztaljuk társadalmi, egyházpolitikai életünk visszafejlődését; hiába érezzük a körülvevő fojtó léghőz: mi nem kívánunk számolni a helyzettel, hanem egykedvűen törjük össze védelmi műveinket.

A Zichy Nándorok hangoztatják: „Mindenütt katólikus iskolákat kell szervezni.” A hatalmas római egyház püspökei, maga az első herceg hirdetik, hogy a katólikus iskolák legnagyobb áldozattal is fentartandók: csak mi mondogatjuk, hogy iskolák nélkül is el lehetünk!

Önként repülünk a krokodilus torkába!

Nem úgy, mélyen tisztelt uraim! Iskoláinkat megtartjuk, *ősi jogunkról le nem mondunk*, hanem megpróbáljuk az időt felhasználni, egyházi életünkben úgy rendezkedni be, hogy képesek legyünk majd a mai iskolák helyét az egyház szolgálatában megfelelő tényezővel kitölteni s akkor mondhatjuk: jöjjön a minék jőni kell.

A modern társadalmi és politikai élet eltipor bennünket, ha megállunk, kiperel örökünkől, ha éhletlenül meghunyaszkodunk; csak az erős és bátor számíthat győzelemre.

És annyi bátorság még is csak megmarad bennünk, hogy őseink szent örökéhez ragaszkodunk s *iskoláinkról önként le nem mondunk*.

Sinka Lajos.

IRODALOM.

Értesítés a Tompa-reliquiák ügyében. Többször és többen kérdeztek már, hogy a mi sorsuk Tompa azon hátrahagyott egyházi beszédeinek, melyeket én rendeztem sajtó alá, kiadásukra pedig Ferenczi B. miskolci könyvkiadó vállalkozott volna. Hogy mi a sorsuk? Valószínűleg az örök feledés, ha a vállalat az eddigi példátlan közönnyel találkozik. Mint a kiadó értesít, mindaddig kockázatot tartja a reliquiák kiadását, míg az előfizetők és megrendelők megfelelő számmal nem lesznek, mivel az a sajnálatos, sőt vétkes érdeklődés hiány, mely a közönségnél a vállalattal szemben mutatkozik, semmi reményt nem nyújt arra, hogy a beszédek megjelenésük esetén kelendőségnek örvendenének. A kiadó azonban még mindig bizik abban, hogy ha lassan is, de végre meglesz az előfizetők- és megrendelőknek a vállalat sikerét biztosító száma. Ujabb — mint hallom — Sárospatakon buzgólnak egyesek az ügy érdekében. Egyebütt mélységes csend. Pedig talán Tompa nem kizárólag Sárospataké, vagy éppen Gömörmegyéé, hanem — úgy gondolnám — az egész magyar hazáé. Én már appelláltam ez ügyben a magyar protestánsokhoz, sőt a magyar hazafiakhoz. Hasztalan. Ezúttal nem is teszem, csak a kérdezősködőknek kívánok feleletet adni a fentebbiekben. Debreczen, 1897. márcz. 30. S. Szabó József.

A lelkesztársak és minden egyházunk iránt érdeklődők becses figyelmébe.

Nincs még egészen két esztendeje, a mikor tőlem „*A baptista, vagy hogy véded meg a te református kálvinista hitvallásodat*” czímen egy a nép számára írt hitvédelmi füzetke jelent volt meg. Mint már néhány hónappal ezelőtt e helyen jelentettem, ebből a füzetkéből az 1-ső kiadás régen elfogyott s mert azután is többen keresték nálam, már akkor szándékom volt a 2. kiadást sajtó alá rendezni, de bizonyos anyagi kérdések miatt akkor ez a szándékom dugába dőlt. Most azonban a dolog újabb fordulatot nyert, a mennyiben Erdély nagyérdemű püspöke mélt. Szász Domokos úr felhívása és támogatása folytán nevezett művecskémből a 2-ik s *átdolgozott* kiadás csakugyan megjelent. A midőn tehát ezt tisztelt lelkesztársaim s általában az érdeklődők becses tudomására juttatom, egyuttal arra is kérem őket, hogy ha megrendeléseket teendenek a megrendelt példányok árához kérem csatolni a postai költségeket is, a mint következik:

Egy füzet ára = 10 krajczár. Postaköltség egy példányért 2 kr. Azonfelül 10 példányig 5 kr. Természetesen így a példányok ugynevezett *keresztkölés* alatt expedíáltnak. Nagyobb számú példányokat *szállítólevél* mellett küldök s az elszámolást levelezőlapon eszközölöm. A megrendelés nálam Püspökladányban történik.*

Püspökladány, 1897. márcz. 29.

Eröss Lajos,
ev. ref. lelkész.

A tiszáninneri evang. reform. egyházkerület Névkönyve az 1897-ik évre. Összeállította *Dr. Tidős István*. Sárospatak. 1897. Az évkönyvben az egyházkerületi, egyházmegyei, fő- és középiskolai hatóságok s az egyes egyházak a szokásos adatokkal egyházmegyék szerint vannak röviden feltüntetve. Végül a tisztviselők és egyházak betűrendes névsora van közölve. Az összeállításra kellő gondosságról tanuskodik, a nyomás azonban nem teszi eléggé feltűnővé a szövegben az egyes községek neveit, a mi a tájékozódást némileg nehezíti.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Névkönyve 1897-ik évre. Negyvenedik évfolyam. Szerkesztette *Molnár Lőrincz*, püspöki titkár. Kolozsvár. Ára 1 frt. Ez évkönyv élén Csikfalva-Szentmárton, Galambod, Mező-Panit és Nagy-Ernye egyházak rövid történetét találjuk közölve, összesen a 16. számig. Azután az egyházi és iskolai név- és számadatok következnek, czélszerű összeállításban és csinos nyomással.

Az Iliász hat első éneke. Fordította *Baksay Sándor*. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest. Franklin-Társulat. 1897. Ára 1 frt 20 kr. A kitűnő költő-papnak e nevezetes munkájára, a melylyel a klasszikus ó-világ e költői remekét magyaros, rimes versalakjába öltöztetve, a magyar közönségre nézve hozzáférhetőbbé s élvezetesebbé tette, még visszatérünk.

Magyar Váltójogi Kézikönyv. Irta *Des Combes* Henrik ügyvéd. Debreczen. 1897. Városunk ügyvédi karának egyik kiváló képzettségű tagja e 87 oldalra terjedő munka által nagy szolgálatot tesz mindazoknak,

* Teljes bizalommal kérem fel az egyházi lapok és folyóiratok t. szerkesztőit ezen jelentésem szives átvétele, illetőleg jóakarató közlésére.
E. L.

a kik a váltójogot tömör, de világos és alapos kidolgozásban megismerni öhajjták. Szerző, a ki nem csak gyakorlati jogász, hanem főiskolánkban is több ízben működött, mint helyettes jogtanár, a kereskedelmi akadémiában pedig a váltó- és kereskedelmi jognak régóta előadó tanára, a gyakorlati és elméleti szempontokat e művében is szerencsésen tudta egyesíteni. Ára?

Megjelent a „Protestáns Pap“ című lap XVIII-ik évfolyamának III-ik száma, Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében Kölesden, következő tartalommal: XLII. zsoltár. vers, Széki Úkostól. — Evangelizáció, Lágler Sándortól. — A virágvasárnap jelentősége, Réz Lászlótól. — Három kereszt, n. pénteki beszéd, Csulok Zsigmond, — Husvétii egyházi beszéd, Lágler Sándortól. — Husvétii egyházi beszéd, Reichert Gyulától. — Áldások az Ur asztalánál, Batta Györgytől. — Irodalom, Különfélék. Papválasztások. — Halálozások. — Szerkesztői mondanivalók.

A lapra előfizethetni a szerkesztőknél egy évre 4 frttal, félévre 2 forinttal, negyedévre 1 forinttal. — Kaphatók még régebbi évfolyamokból teljes példányok, a múlt évfolyamból azonban az 1., 2., 3-ik számok teljesen elfogytak.

1848. márczius 15. emlékezete. Irta Szügyi József, felolvastatott a békési kaszinónak 1897. márcz. 15-én rendezett ünnepélyén. Úgyesen szerkesztett alkalmi beszéd.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

53. A jármi-i ev. reform. egyház életéből.

(Folytatás.)

Érdekesnek tartom nyomdafesték alá bocsátani azon éneket is, melyet tornyunk gombjának feltételek 1823-ban akkori lelkész Molnár Ferencz irt a XXXII-ik zsoltár dallamára, nem bir ugyan semmi magasabb ódai lendülettel és költői becszel, de mint ez egyház életébe vágó esemény, legyen itt is megörökítve; legyen az örök feledékenység porától megmentve, egykori elődöm ismeretlen sírján legyen ez ének itteni közlése kegyeletemnek soha el nem hervadó virágokból font koszorúja!

„Gombfeltétel előtt mondatott ének.“

„Híveid Nyája Hűséges Pásztor
Szent Isten! — Lelkünk, Testünk egy Tutora,
Ki életet adsz a méltatlannak,
Étetl, italt a háládatlannak,
Méltatlanságunk magunk megemésztjük
És ennél fogva kegyelmedet kérjük.
Tekints ránk Menyből, hogy hozzád jussunk,
Add meg Jézusunk által nyert jussunk.
Zebaóth Isten lelkünk erős vára . . .
Figyelmezz Menyből sóhajtó szavára —
Népednek — Te, ki erős Torony vagy . . .
Erőd, hatalmad, Méltóságod nagy.
Légy bástya gyanánt ezen tett munkába . . .
Mely nem kevélység s valami hijjába
Való érzésből épült Nevednek,
Hanem díszére tisztelt helyednek.
Mikor ez a nép innen Hozzád kiált,
Mikor fájdalmat s gyötrelmeket kiált,

Te akkor nyujtsd szabadító karod,
Tartsd meg, mert lehet mihelyt akarod,
E Magyar Sion áldozatját vedd be,
Irgalmas Atyánk kegyes füleidbe,
Világosítsd meg a tévelygőket
Lelked által vidd jobb útra őket!“

Gombfeltétel után mondott ének:

„Örvendi Istennek igaz Keresztyénség,
Mert eloszla Hazádról minden inség;
Arany szabadság állott hejébe,
Bár kemény szelek fujtak elébe,
Szabad vallásunk czimere már látszik,
Melynél az ember életével jádzik.
Uram! tartsd meg őt épségben nekünk,
Igy vidámabb lesz kettés vidékünk!“

Ugyanekkor az énekköltő prédikátor II. Krón. 36. r. 23. verse alapján egyházi beszédet is mondott, a mely idézett helyen ez igen alkalmi textus olvasható: „Az Ur megparancsolta nekem, hogy az ő Házát megépítem Jerúsálemben, mely vagyon Juda földén, a ki azért az ő népe körül akarja építeni azt; az ő Ura Istene legyen azzal; és menjen fel hazájába!“ Ugy látszik ez igen találóan választott alkalmi textusból, hogy ez egyszerűs mind a templom és torony teljes elkészülése után templomszentelési beszéd is vala.

Daczára annak, hogy e község nevét, alapítását Jármly nevű egyéntől kapta a sok valószínűséggel bíró szájhagyomány szerint; mindezért e községben Jármly nevű családok kevesen laktak, ma épen már egy ily nevű egyén sincs itt; hanem e község főként a bánhegyesi Kulin-család fészkeinek tekinthető úgy a multban, mint a jelenben. Ezt igazolják ez egyháznak nagyrésztben a Kulin-családtól öröklött vagyonai, uralmi készletei és azon körülmény, hogy ez egyháznak főgondnokai ősidők óta mindig a Kulin-család kebeléből kerültek ki; itt a főgondnokság öröklés útján szállott át a Kulin-család érdemesebb tagjaira egészen a legújabb időkig. A szolnoki Jármly-család itteni birtoklása az alapítóval együtt megszűnt, mert ennek egyetlen leányát bánhegyesi Kulin Benedek vette nőül; ugyanaz, ki testvérelével Boldizsárral együtt a török hódoltság alatt levő birtokairól elüzetvén, a két testvér között Bihar-megyében a 16-ik században kelt osztályos egység folytán (mely eredetiben megvan nagyságos Kulin Imre egyházmegyénk gondnokánál), ide házasodott és alapját vetette meg azon családnak, mely ezen egyháznak ez ideig legfőbb pártfogója és fentartója volt; míg Kulin Boldizsár kibujdosott Törökországba és ott ivadékaik közül többen magas állásra emelkedtek, sőt egy Kulin, mint bosnyák bán, a történelem előtt is ismeretes II-ik Endre idejében, s ennek ivadékaik közül Kulinovics néven ma is, mint főurak többen élnek Boszniában és Törökországban. Egy ily Boszniában élő Kulinovics bégnek — a Kulin-család egy tagjának megkeresésére — a családhoz pár évvel ezelőtt bosnyák nyelven írott levelét, melyben a rokonságot a családdal elismeri, — hiteles magyar fordításban e sorok írója is látta és gyönyörrel olvasta. A levél igen értelmes, művelt emberre vall!

Egyházunk keletkezése óta tagadhatatlanul az itt nagyon elterjedt és virágzó Kulin-családnak igen sokat köszönhetett és köszönhet ma is, midőn e család ma már — fájdalom — itt kiveszöfélben van; dicsőségüknek, hatalmuknak ma már csak romjai szemlélhetők! Hagyományos vallásos buzgóság, erős protestáns érzület; belső emberek pártolása és szeretete, egyházunk iránti lángolás; tevékenység, áldozatkészség valának e család-

nak szép tulajdonai; a vezérszerepet ők játszották itt minden téren ősidők óta; életük, nevük össze van forrva ez egyház és község életével. Ez előkelő család tagjai közül hálás kegyelettel méltó megemlékezni néhai boldog emlékü (kinek sírját se tudjuk ma már hol van?) Kulin Istvánról, ez egyház *legnagyobb jóltevőjéről* és patronusáról, ki igen fiatalon, 26 éves korában szállott sorvadás következtében ez egyház nagy veszteségére korai sírjába, ki messze néző s emelkedett lelkével 1815-ben kelt végrendeletének pontjai között egyházunkról igen nagy-lelkűleg emlékezett meg; és ha végrendelete írásakor önhaszonleső ügyvédje által annyira befolyásolta nincs, ez egyházat örökre boldoggá és virágzóvá tehetette volna, mivel rendkívül nagy vagyonnal rendelkezett.

Kósa Ede.

ev. ref. lelkész s egyházmegyei tanácsbíró.

(Folyt. köv.)

Az ev. ref. egyetemes konvent.

Márczius 31-én délelőtt 10 órakor kezdette meg konventünk a Lónyay-utczában levő ref. főgymnasium nagytermében évi rendes üléseit *Kun Bertalan* püspök *Tisza Kálmán* főgondnok elnöklete alatt. A konventi tagok teljes számmal megjelentek. A püspökökön kívül *Bánffy Dezső* báró minisztr. elnök, *Darányi Ignác* földm. miniszter, *Szilágyi Dezső* képviselőházi elnök, *Vay Béla* báró főrendih. alelnök, *Degenfeld József* gróf főgondnokunk, dr. *Tisza István* gróf, *György Endre* s több más kitünőségei közéletünknek, kerületünk lelkészi karából *Szabó János*, *Szell Kálmán* esperesek, *Tóth Sámuel* főjegyző, *Kiss Albert* lelkész jelentek meg.

Az ülést *Kun Bertalan* püspök szép és lendületes imája vezette be, a mely után *Tisza Kálmán* elnök emlékezett meg arról a veszteségről, a mely egyházunkat és a konventet is érte *Vállyi János* tiszántúli főgondnoknak időközben történt elhunytá folytán, s indítványára a konvent jegyzőkönyvben adott kifejezést a veszteség felett érzett fájdalmának. Egyuttal másrészt örömet fejezte ki a felett, hogy a konvent régi buzgó és nagyérdemű elnöke *Kun Bertalan* püspök 80. életévét a gondviselés kegyelméből szerencsésen betöltötte, Isten áldását kívánva továbbra is a szeretett elnöknek. Az agg főpásztor meghatva mondott köszönetet a rokonszenvért, igérvén, hogy a míg Isten életének kedvez és munkaerővel megajándékozta, tehetségéhez képest mindig munkálkodni fog egyháza érdekében.

A konventi tagok igazolása után, *Radácsi György* sárospataki theol. tanár és *Molnár Béla* székesfehérvári ügyvéd a gyűlés tartamára ideiglenes jegyzőkül megválasztván, a tárgysorozat rendjén a *közalapi végrehajtó bizottság* jelentése került tárgyalás alá, melyet *Kenessey Béla* kolozsvári theol. tanár, előadó olvasott fel. A jelentés adatai szerint az egyházi közalap 1896. évi bevétele volt 1. az egyháztagok járulékaiból 77.076 frt 91 kr; 2. a tőkék kamatjából 23,872 frt; 3. a Jordán-alapból 6200 forint; 4. államsegélyből 100,000 forint; 5. egyházkerületek rendkívüli államsegélyéből 33,000 frt; 6. kisorsolt záloglevelekből 10,000 frt; 7. kisebb fizetményekből 685 frt; összes bevétel: 252,484 frt 11 kr. Ezzel szemben az összes kiadás: 139,590 frt 39 kr ment, a pénztári maradvány pedig 112,893 frt 72 kr. A közalap összes vagyona 651,900 frt, a Jordán-alapé 148,955 frt 8 kr. Az 1897. évi költségelirányzat főbb tételei a következők: bevétel: 1. egyháztagok évi járulékaiból 76,664 frt 11 kr; 2. a tőkék kamataiból 23,872 frt;

3. Jordán-alapból 5207 frt 12 kr; 4. folyó számla kamatjából 1643 frt 8 kr; összesen: 107,456 frt 31 kr. Ebből tőkésítendő a járulékok 25%-a 19,166 frt 02 kr, kamatok 20%-a 7680 frt 55 kr, misszióra kiadandó 19,166 frt 02 kr, lelkészi gyámintézetre 10,738 frt 63 kr, tőkesegélyekre 27,604 frt, egyházak s lelkészek egyszersmindenkori segélyére mintegy 14,000 frt, kiegyenlítésekre 7677 frt.

A konvent a bizottság jelentését tudomásul vette s a számvizsgálatról szóló jelentést, mely szerint úgy az esperesek, mint a földhitelintézet számadásai rendben találtattak, megerősítette.

A bizottság jelentésében felhozta az a sajnos körülmény, hogy a konventi határozatokat a kerületek és egyházmegyék nem hajtják kellőleg végre, a mi sok nehézséget okoz, Fejes István indítványozza, hogy az elnöklő püspök mellé megfelelő munkaerőt alkalmazzanak az irodai teendők végzésére s a rendeletek végrehajtására. Különben is a konvent még 1885-ben, midőn az ügyvezetéssel az elnöklő püspököt bízta meg, egyúttal arra is felhatalmazta őt, hogy a konvent költségén titkárt alkalmazzon, a kinek segédkezése mellett intézkedhessék a konventi határozatoknak az egyes kerületek által való végrehajtása iránt. Az akkori elnök *Török Pál* azt meg is tette s titkárt tartott, de utódja *Nagy Péter* és a mostani elnök nem vették azt igénybe. Így aztán az egész ügyvezetés *Tóth Sámuel* vállaira nehezdedvén, csak neki köszönhető, ha nagyobb fennakadások nem történtek. De egyszer már az előkészületek hiánya miatt el is kellett napolni a konventet. Ennek folytán kéri a konventet, hogy régebbi határozatát léptesse életbe.

Kun Bertalan elnök felhossa, hogy már régebben indítványozta a skontrót, de nem fogadták el s így senki sem ellenőrzi a határozatok végrehajtását.

György Endre kiindulva abból, hogy tényleg a konventnek nincs megfelelő organuma a határozatok végrehajtásának ellenőrzésére, úgy hogy ha *Tóth Sámuel*t, az élő levéltárt, meg nem választanák, alig lehetne boldogulni, — egy *állandó központi iroda* létesítését sürgeti, a hol az összes ügyiratok együtt őriztetnének; a titkári hivatalt elegendőnek nem tartja.

Tisza Kálmán világi elnök javaslatára a felszólalók megbízattak, hogy egy ilyen iroda szervezésére nézve javaslatot dolgozzanak ki.

A tárgyalás további folyamán gróf *Degenfeld József* arra a visszasságra hívta fel a konvent figyelmét, hogy a mint valamely egyház részére a konvent tőkesegélyt szavaz meg, a közalapi bizottság a pénzt azonnal leküldi a kerülethez, a hol azzal gyakran nem tudnak mit tenni, minthogy azt az illetékes egyháznak ki nem adhatják, míg az a konvent által kívánt feltételeknek eleget nem tesz. Arra kéri tehát a bizottságot, hogy a pénzt csak akkor küldje le, ha a kerület jelenti, hogy az egyháznak a tőkesegély kiadható. Régebben is ez volt a szokás. *Kenessey* felszólalása után, *Tisza K.* ily értelemben mondja ki a határozatot.

Az államsegély kiosztásának kérdésénél *Degenfeld József* gróf belenyugvását jelenti ki ugyan abba, hogy az 500 frton alul lévő egyházak arányszáma szerint kapják a kerületek az államsegélyt, de jövőre azt az eljárást óhajtáná alkalmazni itt is, melyet a tőkesegélyezésnél követnek.

Kenessey szerint, ha a lelkészek fizetését az állam 600, vagy 800 frtra felemelné, a segélyezésnek ez a neve megszűnnék.

Tisza K. szerint leghelyesebb, ha e tekintetben jövőre határozatot nem hoznak. A konvent nem a 600

frtos, hanem a 800 frtos minimumot kérte az államtól, de az eredményt még nem tudjuk s ezért a jövőről nem határozhatunk. A kiosztás mostani módját, hogy csak az 500 frton aluli fizetéssel ellátott lelkészek aránya vételesség tekintetbe, helyesnek tartja, de itt is a nagyobb szükség, a családi viszonyok vételességébe figyelembe, hogy első sorban a legszegényebbek részesüljenek segélyben.

Antal Gábor püspök azon nehézségre utal, a mely az 500 frtos fizetési összeg meghatalmazásánál fenforog, midőn a fizetés nem készpénzből áll.

Dókus Ernő kimondatni kívánja, hogy az állami s a domesztikai segély nem zárják ki egymást s ugyanazon lelkész egyszerre is részesülhet mindkettőben.

Radácsi tudomása szerint a jelentőiek nem egy alapon készültek.

Ezzel szemben Széll Kálmán felhossa, hogy a konvent már korábban elrendelte a jelentőiek kitérésénél a valóságos tényálláshoz való alkalmazkodást. Elrendelte, hogy a természetben való fizetések valóságos értéke vételesség fel; a földeknek nem kataszteri, hanem a helyi viszonyoknak megfelelő jövedelme tekintessék irányadónak s így a jelentőiekben nem lehet valami nagy eltérés.

Végre is konstatálva lón, hogy a bizottság helyesen járt el, mert az államsegély kiosztására más kulcs nem lehet. Ennekfolytán Tisza Kálmán azon megjegyzése után, hogy a kiosztás ellen csak a dunamelléki és tiszántúli kerületek szólhatnak fel, ha nem volna ezekben nagyobb a szeretet a szegényebb testvérgyülekezetek iránt, a többiek, ha ezek hallgatnak, bátran belenyugodhatnak a kiosztásba, — határozatilag kimondta a konvent, hogy az évi államsegély az 500 frtos javadalmak arányában osztatik fel, mint fentebb is jeleztük; de jövőre, a kik az államsegélyben részesülni akarnak, a konventhez kell folyamodniok; továbbá, a ki államsegélyben részesült, az a másik segélyt is megkaphatja.

Ezek után az országos gyámintézetéről szóló jelentést olvasta fel Petri Elek előadó. A mult év volt ez üdvös intézmény első pénztári éve, mely alatt a tagok befizetették a belépési 10%-nak egyharmadát és az évi járulékokat, a 2½%-ot. E forrásokból s a közalap 25,000 frtos adományából s a régebbi gyámintézeti alapokból a gyámintézet első pénztári éve m. e. 165,000 frt bevétellel záródott, kiadása pedig csak 400 frt kezelési költség volt. Ez a bevétel egyszersmind tőkésítés is, minthogy a segélyezések ez évben veszik kezdetüket. A bizottság által megállapított költségvetés szerint eddigelé 15 lelkész-özvegy és 20 kiskorú lelkész-árva vétetett fel, az özvegyek 250, az árvák 50 frt évi segélyre, melyet évnegyedes részletekben kapnak.

Nagyobb vitát okozott egy felmerült eset alkalmából az a kérdés, hogy mi történjék akkor, ha a rendes lelkész szolgálatképtelenné válik s e miatt, vagy pedig fegyelmi úton nyugdíjba megy s a hivatalt rendes választás útján betöltik; tagja lehet-e mindkettő, egy fizetés alapján, a gyámintézetnek. Fejes, Czike L., Tisza K., György E., Szász K., Körmendy és Széll Kálmán felszólalása után konstatáltatván, hogy törvény szerint a lelkészek nyugdíjazásának helye nem lehet, s hogy e tekintetben a tiszáninnen kerület a törvényt nem tartotta meg, kimondatott, hogy a fenforog esetben (a tussai, f.-zempléni) a két lelkészt, bár egy fizetésen vannak, a gyámintézetbe felveszi, de jövőre ily esetekben szigorúan a törvényhez fog ragaszkodni.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— Révész Bálint emlékoszlopa. Mint lapunk olvasói jól tudják, tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk közgyűlése Révész Bálint püspök halála után mindjárt elhatározta, hogy elhunyt nagyjának emlékezetét egy sírja fölé állítandó emlékoszloppal megörökíti kint a Kossuth-utczai temetőben s e végből gyűjtést indított meg az egyházkerületben és az ügy szemmel tartására, vezetésére Debreczenben lakó férfiakból egy küldöttséget nevezett ki. Ezen küldöttség Tóth András debreczeni szobrászsal tette magát érintkezésbe, a ki aztán egy előbbeni kisérlet után a mult héten két mintát mutatott be a műtermébe ment egyházkerületi küldöttségnek, a mely minták megnyervén ennek tetszését, felhívatott a művész, hogy adjon be költségvetést a közelebb tartandó egyházkerületi közgyűléshez, mely ez ügyben végleg dönteni fog. A két minta közül az egyik pyramis alakú mű, elől az elhunyt dombormívű bas-relief arczképével, a másik emlékoszlopszerű mű, a megboldogult püspöknek ércből öntendő, életnagyságú mellszobrával. A küldöttség kinjárásáról való hír bejutott a debreczeni hírlapokba, a melyek egyhangulag azon nézetnek adtak kifejezést, hogy a felállítandó emlékoszlopot, mely egyáltalában nem síremlékszerű mű, hanem főként a második, igen szépen alkotott szobormű leendő, nem kellene kivinni a Kossuth-utczai temetőbe, hanem a kollégium és a nagy templom közötti emlékkertben kellene azt felállítani. Ezen eszmét Debreczenben, elhunyt nagy püspökünk életműködése szinterén, mindenfelé a legnagyobb szeretettel kolportálják, s valóban mi is abban a meggyőződésben vagyunk, hogy az értékes szienit kőből tervezett, alap nélkül is három méter magas emlékoszlopot tényeg méltó lenne az emlékkertben állítani fel. Hadd szolgálja az intő buzdításul a folyton növekvő nemzedéknek, hogy a nemes munka magasra emel, s van érzék egyházunkban ahhoz, hogy megbecsüljük azokat, kik életüket ezen egyház javára áldozták föl. Azt hisszük, hogy közelebb összeülendő egyházkerületi közgyűlésünknek semminemű kifogása nem leszen az ellen, hogy Debreczen városa kálvinista híveinek, s úgy gondoljuk az egész városnak ezen közóhajtása teljesedésbe menjen.

— Az egyetemes tanügyi bizottság azokon kívül, melyekről e lap előző számában tettünk már említést tárgyalta többek közt a magyar irodalom tantervének olyatén módosítására irányuló javaslatot, hogy az irodalomtörténetből a 16. és 17. század a VII-ik, az újabb irodalomtörténete pedig a VIII. osztályban tanítassék; ezzel kapcsolatban az V. osztályban szerkezetten helyett retorika, a V. osztályban retorika helyett poétika tanítassék. Ennek kieszközlését javasolja az államsegélyes ref. főgymnasiumokra nézve a bizottság. Ezenkívül az érettségi vizsgálati utasítás revisiójára nézve is több rendbeli javaslatot indítványoz; a nem ref. középiskolákban tanuló ref. vallású növendékek vallásos oktatása czéljából pedig véleményt kíván a dunamelléki és erdélyi kerületektől, hogy miként lehetne az egyetemi ref. tanárjelöltek számára az illető (budapesti és kolozsvári) theol. fakultásokon katechetikai tanfolyamot nyitni, hogy a résztvevők aztán a jelzett tanulók vallásos oktatását végezhették. A konvent e javaslathoz is hozzájárult. A tanügyi bizottság általában élénk és öntudatos tevékenységet indított meg ref. tanügyünk elhagyott mezején, a mit kiválólag buzgó elnökének Joó Istvánnak köszönhetünk, s ugyanazért készséggel járulunk mi is azon

megérdemlett elismeréshez, melynek az ülés végén Szász Károly püspök meleg szavakban adott kifejezést.

— **Halálozás.** Ápril 2-án hunyta örök álomra szemeit *Szotyori Nagy Károly*, a debreczeni egyház nagyhirű és érdemes agg énekvezére s képezdei ének-tanár 78 éves korában. Szakjában a legkitünőbbek közé tartozott s több mint egy félszázadon át szolgálta egyházát s az ének- és zeneügyet. Életrajzáról gondoskodni fogunk. Áldás emlékezetére!

— **Eröss Lajosnak** „*A Baptista*“ című, népszámára irott hatalmas hitvédő kis füzetkáját, a melynek második kiadásáról lapunk irodalmi rovatában találnak jelentést t. olvasóink magától, a derék szerzőtől, különösen ajánljuk a nt. lelkész uraknak hivatásuk között leendő elterjesztés céljából. Ilyen iratokra ma kiválólag szükségünk van, s épen azért kívánatos, hogy a lelkész urak ne csak egyes példányokban, hanem tömegesen rendeljék meg e füzetkét szerzőnél.

— **Káplán kerestetik.** Dávidházy János kabai ev. ref. lelkész, debreczeni egyházmegyei esperes fölkért bennünket: írjuk ki lapunkban, hogy sürgősen káplánra volna szüksége, kinek évi fizetése egy száz forint, lakás s mosáson és világitáson kívül teljes ellátás. Szomoruan jellemzi viszonyainkat, a már teljes erővel föllépett káplánszükséget, hogy egy Dávidházy Jánosnak is, ki tudomásunk szerint minden illetékes helyen kopogtatott káplánért, a sajtóhoz kell folyamodnia, hogy valamely, esetleg helyét változtatni óhajtó segédlelkészhez juthasson. Ha van hely, hol ifju ember sokat tanulhat; hol a princípális maga — pedig esperes is — otthon léte alatt folyton osztagozik segédével a gyülekezeti lelkészi teendők végezésében, s nem tekinti azt soha az iroda egyszerű alkalmazottjának, hanem munkatársának és családja tagjának: ilyen hely és ilyen állás az, melyre most nem találkozik senki az ifjú Timotheusok közül. De hát így mi leszen belőlünk!

— **Ajánlkozás.** Egy özvegy ev. ref. tanárné, a ki a háztartás minden feladataiban kiválóan jártas, akár a háztartás vezetésére, akár magasabb műveltségénél és koránál fogva anyahelyettes gyanánt tisztességes úri házhoz szívesen elmenne. Bővebb tájékozást a szerkesztőség nyújt.

— **Felkérjük a nt. lelkész urakat,** hogy egyházaik történetét — a kerület ismételt határozatához képest — mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

— **Még egyszer e helyen felkérjük azon t. olvasóinkat, kiknek a lap irányában hátralekös tartozásaik vannak, hogy azokat haladéknélkül szíveskedjenek beküldeni, mert — fájdalom! — nem pusztá szólom, hanem szomorú valóság, hogy különben a lapot tovább fenntartani nem tudjuk.**

TARTALOM-JEGYZÉK: Az evangelizációról. Ferenczy Gyula. — A jövő árnyéka. Kárpáti. — Tárca: Enek. Dombi Lajos. — A hertelendyfalvi csángók multja és jelene. Tomka Károly. — Tanügy: Lemondjunk-e? Sinka Lajos. — Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 53. A járm-i ev. reform. egyház életéből. Kósa Ede — Az ev. ref. egyetemes konvent. — Különnfélék. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázati hirdetés.

A debreczeni ev. ref. kollégium főgymnasiumában a magyar és német nyelv tanításával összekötött rendes tanári állásra pályázat hirdetik. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallású egyének, kiknek a magyar és német nyelvi tanszakra szóló középiskolai tanári képesítésük van.

A tanszék évi javadalmazása: 1200 frt alapfizetés. 400 frt lakbér és öt ízben járó 100 frt ötödéves korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött szolgálati évek is beszámíthatnak. A megválasztandó tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tarári képesítésükre és eddigi szolgálatukra vonatkozó okmányokkal fölszerelt kérvényeket f. évi május 1-ig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják be.

A tanszék betöltése a május havában tartandó egyházkerületi közgyűlésen történik s a megválasztott tanár tanszékét székfoglaló értekezés tartásával f. évi aug. hó végén tartozik elfoglalni.

Debreczen, 1897. márczius 29.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázat

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület n.-szalontai e. megyéjében levő *gyantai* ev. ref. egyház lelkészi állomására.

Évi javadalom: e. hatósági értékelés szerint: 989 frt o. é.; mely is részint készpénzből, részint föld-haszonélvezetéből, terményekből és stolaréből foly be; úgy hogy ezen egyház: II-ik osztályu.

Elválasztott lelkész, állomását azonnal elfoglalni köteles.

A minősítvénynyel fölszerelt pályázati kérvények Széll Kálmán ev. ref. espereshez, N.-Szalontára küldendők f. ápril hó 28-ig.

Budapest, 1897. ápril 1.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázat

a felső-bányai ev. ref. fitanítói állásra.

Évi javadalom:

100, azaz száz o. é. frt lakbér.

500, azaz ötszáz o. é. frt készpénz havi utólagos részletekben az egyházi pénztárból a lakbérrel együtt fizetve.

A nőtelen tanító 1 szobából álló lakást az iskola épületében fűtéssel együtt használhat. Ha családosa: 32 köbméter tüzfát kap beszállítva.

Kötelesség:

1—VI. osztályból álló fiukat tanterv szerint tanítani, lelkész akadályoztatásakor és kanonikus órákon szószéki szolgálatot teljesíteni.

Pályázhatnak okleveles tanítók. Segédlelkész tanítók előnyben részesülnek.

Szabályszerűen felszerelt kérvények f. évi ápril 15-ig a ref. lelkészi hivatalhoz intézendők

Az állás azonnal elfoglalandó választás után.

F.-Bányán, 1897. márczius 22.

Papp Márton,
főgondnok.

2—2

Nagy Lajos,
ev. ref. lelkész.